

'Taal als leugendetector onbetrouwbaar'

Interview

[Tonie Mudde](#) Uit de krant van 26 januari 2017

Politiefoto van Susan Smith, de Amerikaanse die haar twee zoontjes vermoordde. Taalanalyse speelde een cruciale rol bij haar ontmaskering in 1994. ©Sygma via Getty Images

'Mijn kinderen wilden me. Ze hadden me nodig. En nu kan ik ze niet helpen.' De agenten die deze verklaring aanhoorden - van een moeder over haar twee vermiste kinderen - vonden het maar verdacht. Waarom sprak ze zo vaak in de verleden tijd over haar kinderen? Dat is onlogisch als je verklaart dat een Afro-Amerikaanse man in je auto stapte, om weg te rijden met je kinderen. Zou de vrouw misschien al weten dat haar kinderen dood zijn? Praat ze daarom in de verleden tijd?

Deze taalanalyse bleek in 1994 cruciaal bij het ontmaskeren van Susan Smith, een moeder die haar auto een meer in liet rijden met haar zoontjes vastgegespt in hun kinderstoeltjes.

Het is één voorbeeld waarbij letten op taalgebruik hielp om leugens te detecteren. Maar pas op, waarschuwt forensisch psycholoog Glynis Bogaard, die vrijdag haar proefschrift verdedigt aan de Universiteit Maastricht. Want veel taalmethoden die politiekorpsen wereldwijd toepassen om leugens te ontdekken, zijn uiterst onbetrouwbaar.

U volgde zelf een cursus bij de Belgische politie.

'Klopt, ik werd getraind in de SCAN-methode, ooit uitgevonden door een Israëlische luitenant. Daarbij moet een verdachte of getuige op papier uitgebreid verslag doen van wat hij heeft gezien. De

verhoorder mag niet sturen met vragen. Vervolgens let je op het taalgebruik in de verklaring. Staat er 'de dief rende weg richting centrum' of staat er 'ik zag de dief wegrennen richting centrum'? Volgens de theorie van SCAN gebruikt iemand die de waarheid vertelt vaker die laatste zin, omdat het dichter staat bij wat iemand zelf meemaakt. En zo zijn er nog tientallen criteria om op te letten.'

Hoe betrouwbaar is die methode?

'Totaal niet. Zo liet ik verklaringen waarvan ik zeker wist dat ze waar waren lezen door mensen die getraind waren met SCAN. In slechts de helft van de gevallen wezen ze correct een leugenaar aan of iemand die de waarheid vertelde. Dan kun je dus net zo goed een muntje opgooien. Ook opvallend: er waren enorme verschillen tussen mensen die de SCAN-methoden gebruikten. Wat de een zag als een verdachte zin, zag een ander juist als onverdacht.'

Direct afschaffen dus, die SCAN-methode

'Ik deed mijn onderzoek in samenwerking met de politie Amsterdam-Amstelland, die in een pilot wilde testen hoe bruikbaar SCAN was. Niet betrouwbaar, luidt mijn conclusie en die heeft de leiding van dit korps ook overgenomen. Maar dat is geen garantie dat agenten van andere korpsen de methode ook links laten liggen. Ik kwam in België bij de cursus diverse Nederlandse agenten tegen. Het is moeilijk te zeggen hoe breed de SCAN-methode wordt toegepast, politieafdelingen weten het vaak niet van elkaar.'

Betekent dit dat taalgebruik helemaal onbruikbaar is om leugens te detecteren?

'Nee, andere methoden zijn iets betrouwbaarder. Bijvoorbeeld Criteria Based Content Analysis of Reality Monitoring. Daarbij letten agenten en getuigendeskundigen onder meer op spontane correcties. Wie liegt, heeft zijn verhaal meestal voorbereid. Wie de waarheid vertelt, zal eerder dingen zeggen als 'o nee, volgens mij was het toch een rode auto'. Ook helpt het om te letten op de hoeveelheid details. Over het algemeen is de werkelijkheid rijker aan details dan de fantasie. Stond de dader links of rechts van je? Op hoeveel meter? Kun je delen van de conversatie herhalen? Hoe meer detail, hoe betrouwbaarder, is de gedachte.

'Maar ook hier geldt dat taalgebruik eerder het laatste redmiddel is om leugens van waarheid te onderscheiden. Speurwerk van de politie - camerabeelden, dna, vingerafdrukken - heeft altijd de voorkeur.'

Glynis Bogaard

Door te letten op taalgebruik zijn leugens soms op te sporen. Maar de manier waarop sommige politiekorpsen dat doen, is onbetrouwbaar, zegt forensisch psycholoog Glynis Bogaard.

Reactie Nationale Politie

Een woordvoerder laat weten dat de Nationale Politie de SCAN-methode niet gebruikt. Ook wordt deze manier van leugendetectie niet gedoceerd aan de Politieacademie.

Glynis Bogaard forensisch psycholoog